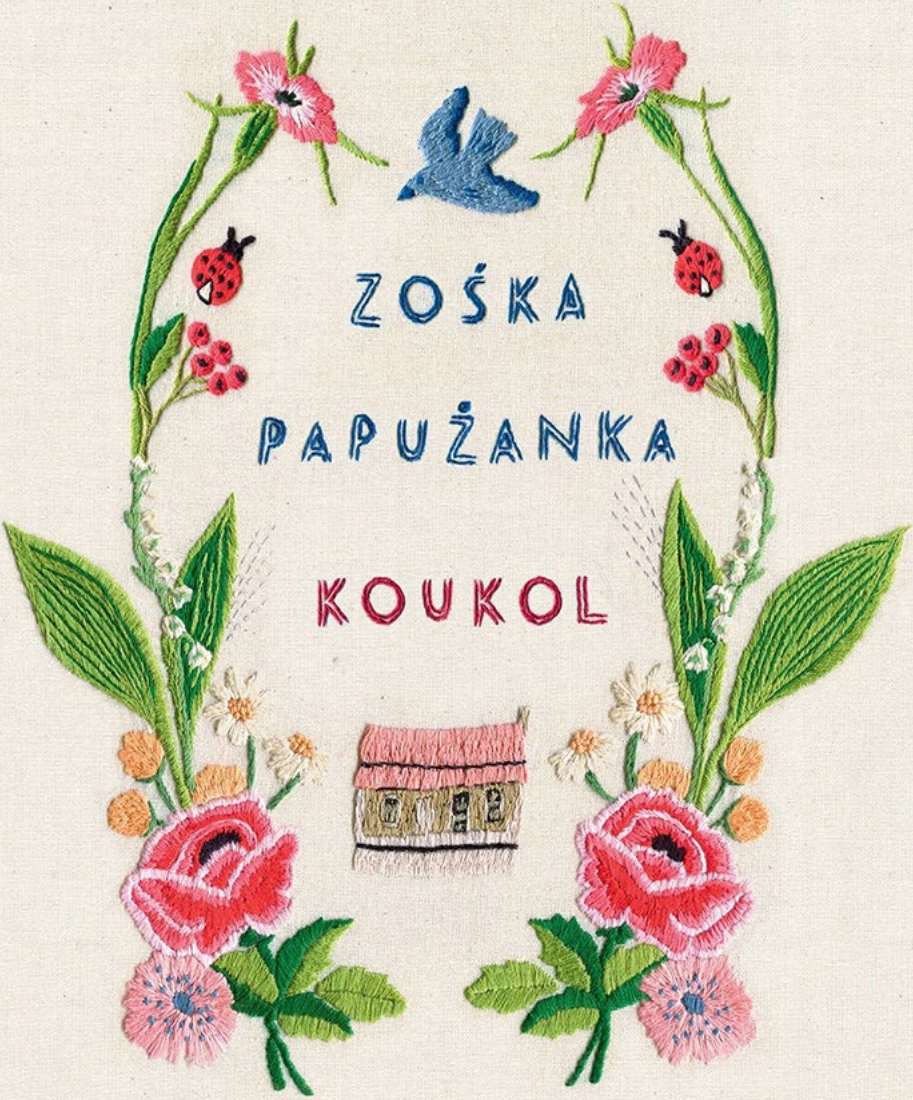

Kniha
Zlín

Koukol

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.knihazlin.cz
www.albatrosmedia.cz

KNIHA ZLIN

Zośka Papužanka
Koukol – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2026

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

Kniha
prázdniny
rodina
nevraživost
rostlinstvo
vzpurnost
Zlín

Kniha
Zlín

pro L., vždy a všude,
a pro Bejatku, s poděkováním

Sbírám listí. Trhám listy ze stromů a vkládám je mezi stránky knihy nebo sešitu. Bez jakéhokoliv systému, rozlišování a třídění podle druhů stromů, bez hlubšího zdůvodnění, prostě z běžné touhy vlastnit, které jsem vždy bez uzardění podléhala. Chci ho mít. Chci mít ten list, utrhnu si ho a uložím, to je všechno. Ráda píšu na papír, pod kterým je list, velký vějíř z javoru, netrpělivá dlaň kaštanu, pruhovaná lžíce habru. Papilární linie stromu hledají člověka, list pod stránkou se ptá na mé papilární linie, je jako cizí kůže, kterou nečekáš a jejíž dotyk v tobě zůstane na dlouho, na delší dobu, než jsi žádal, než je zapotřebí. List má hlavní nerv a postranní nervy, jako člověk. Dotýkám se ho perem přes papír, dráždím jeho nervy a on je zrcadlí na papíře. Takhle se píše těžko a oba víme, že tak to má být, že přesně takhle to bude, že to nemůže jít jednoduše a hladce, protože pak chybí ten dotyk.

Přestože nás nabádali, abychom si toho moc nebrali, brali jsme si s sebou všechno, protože svět, do kterého nás odváželi, nebyl zbudovaný z našich věcí. Neměl v sobě naše sandály, ručníky, naše křídy a formičky na

sušenky. Postavil ho někdo jiný, jiný Pánbůh, který nás laskavě na chvíli pozval a umožnil nám uložit na své poličky naše věci. Bůh je jenom jeden, pravilo přikázání. Mohlo si pravit, co chtělo, Bůh i tak věděl své.

První den prázdnin nás překvapoval svou rozplizlostí, hlásil se hodinou osm patnáct na červeném budíku, hodinou, která byla zvyklá na písemku nebo na běh na čtyři sta metrů kolem hřiště, a teď se beze spěchu budí, sama udivená, že smí. Směli jsme všechno. Vysvědčení s vyznamenáním dávalo člověku právo na prázdniny. Máma byla spokojená. Otec šel pro auto.

„Chceš snídani?“

„Chci.“

„Tak si něco udělej, dobře?“

Nebylo mi dobře. Bylo příliš vedro. Jako by nestačilo, že červenec se rozvaloval jako kočka na parapetě, na každé ze čtyř kuchyňských plotýnek stál hrnec. Pečeně se koupala v omáčce. Z trouby se vyloupl koláč s ovocem. Máma škrábala mrkev do polévky; mrkev byla oranžová křída, kterou se dalo nakreslit příliš velké slunce. Seděla jsem nad krajícem chleba s máslem u stolu plného nádobí, pokliček, pánví naskládaných v taškách, zabalených do fólií, jako bychom jeli na vojnu nebo na poušť. Otec šel pro auto.

Odložila jsem talíř do dřezu po okraj naplněného jinými špinavými talíři, lžícemi, vidličkami a hrnky. Občas jsem se slitovala nad svou ustaranou mámou a smyla jsem z dřevěného prkýnka žluté slzy, které zůstaly po

krájení rajčat, nebo jsem slízávala z lopatky mixéru zbytky pěny z cukru a bílku. Všichni to dělají. A všechny mámy všem říkají, že se to nesmí. A všichni tu pěnu i tak olizují.

„Nejez to, jsou to syrová vejce, nejez to."

„Kde je táta?"

„Už ses sbalila?"

„Jak to kde. Šel pro auto."

Moje máma vypadala krásně. Voněla po cibuli a pepři. Měla prázdninové šaty na ramínka, dlouhé a bílé, zdobené velmi drobnými barevnými kvítky. Záviděla jsem jí světlé vlasy, které se samovolně uvolňovaly z drdolu a jejich konečky hledaly všechny světové strany. Moje vlasy byly nudné a slabé, znaly jen jeden směr. Dolů. Neměly vlastní život, nespřádaly nezávislé plány. Máma měla krásné vlasy, vůbec byla krásná a v těch letních šatech byla nejkrásnější, a kdo je nejkrásnější, ten umře jako první, to se ví. Neví se však, jestli je lepší být krásný, nebo živý, to je těžká věc.

„Dáš mi snídani?"

„Kde je táta?"

„Můžu to posunout?"

„Namažeš mi chleba?"

„Můžu to sníst?"

„Můžu to posunout?"

„Uděláš mi šťávu?"

Do kuchyně napochodovali světlovlasí brouci, početní stav – dva, destrukční schopnosti – sto krát sto.

Kdyby se na ně člověk podíval blíž, mohl by konstatovat, že se mezi sebou liší pohlavními znaky, drobně odlišnou výškou v kohoutku a provedením hygieny ušních kanálků, ale blíž si je neprohlížím, protože brouky mám za jednu světlovlasou skvrnu, která se rozprostřela mezi mojí mámou a mnou, ve špatně zapnutém kabátku od pyžama se slůňaty a padajících kalhotkách, a právě jí chleba s rajčaty a upřeně se na mě dívá, jako bych byla něčím nesamozřejmým, z parazitického pohledu Trubců ne úplně pochopitelným.

Trubci byli dva, ale vypadali jako přes kopírák, táta by v podstatě mohl jedním vrzem udělat ještě pět stejných a pak dojít pro auto.

Máma vypadala krásně. Přemýšlela jsem, jak je možné vypadat tak krásně, jako by měla jen mě a nic na práci, zatímco má ještě omylem, v nějakém pomatení smyslů vzniklé Trubce, dvacet řízků obalených ve strouhance, hrnec polévky, kbelík plněných vařených taštiček a koláč, a přitom tu zrovna nemá manžela, protože šel pro auto. Jak je možné vypadat tak krásně, když věděla, že to je teprve začátek, že peklo sotva pootevřelo skřípající dveře, když bylo jasné, do čeho se vydává.

Rozhodně každý z nás, Trubci i já, někdy chtěl jít s otcem pro auto, jít s ním aspoň jednou a zjistit, co se během té cesty, která občas trvala víc než dvě hodiny, děje. Určitě jsme se na to ptali, prosili, aby nás otec vzal s sebou někam tam, do toho vzdáleného místa, kde je auto ukryté před lidskýma očima. Já jsem otce prosila,

ale nikdy mi to nedovolil, takže kdyby Trubci prosili, určitě by je také odmítl strohým ne, které uhodilo jako utěrka přes ruku, ne a hotovo, no ale proč, ale proč, ale proč. Otec odešel. Máma věděla jen tolik, že auto stojí někde v nějaké garáži a je to auto do té míry posvátné, že nemůže stát před naším panelákem mezi jinými auty, jejichž otcové nemuseli chodit nikam daleko. Auto, jehož otcem byl náš otec, mělo svůj garážový tabernákl a čekalo na svůj den, aby se rozjelo, svátek rozjetí, ale než se rozjelo, bylo pro něj potřeba dojít. Otec mohl, protože mohl. Havěť nemohla, protože ne a hotovo. Auto bylo jako květ kapradiny, truhla na konci duhy, princezna na skleněné hoře a jen statečný rytíř s ušlechtilým srdcem, skrytým pod benzínovým brněním, mohl ten poklad za určitých podmínek získat, jen v přesně daný okamžik, nikoliv každý den a bez vyššího smyslu. Auto neslouží k ježdění na nákupy nebo odvozu Trubců do školy. Trubci měli zdravé končetiny, máma měla tašky a dvě ruce a auto bylo stvořeno pro vyšší cíle. A měl ho otec. A chodil pro něj a za ním jako za nejkrásnější dívkou v okolí. Úsilí a péče, které můj otec věnoval autu, byly rozhodně větší, než jaké musel kdysi vynaložit při dobývání mojí mámy. Koneckonců s ní bylo méně cavyků než s autem. Dělá dětem snídaně, hlídá, aby byly zabalené, stojí u plotny, vaří bez řečí pět jídel zároveň a nesplete se v tom, kde je cukr, kde je pepř, přestože Trubci na ní visí, a zase vypadá krásně, přestože by neměla. Moje matka je Marie Stuartovna. Usmívá se na fotce, usmívá

se při popravě. Marie Stuartovna, královna kuchyně. Má rajčata a mladé brambory s koprem, má koláč s krémem, má děti a květované šaty. Otec má zas auto. A všichni by měli být spokojení.

Děti byly hodně průměrné, koláč se občas zdrcnul, zaváněl to z nouze ctností, zato auto bylo výjimečné. Všechny ty cavyky, odchody a návraty, jeho skrývání, otcovy podivné rituály se vysvětlily, když ke vchodu konečně přijel oranžový plamen a sousedi vystrkovali hlavy z oken přilákáni měkkým barytonem motoru. Kdybychom tu měli auto běžně, přestalo by patřit do oblasti sacrum, oranžový plamen by nepodněcoval fantazii sousedů a místo jeho úkrytu by znal každý jouda. Kdyby auto stálo na parkovišti, někdo by mohl mimochodem projít kolem něj, zavadit kolečkem dětského kočárku, zaparkovat příliš blízko jiným autem, nějaký pes by mohl nadzvednout nožičku, zlý člověk poškrábat lak na masce klíči plnými pochopitelné závisti, nějaké dítě by si mohlo hrát u našeho auta s míčem a míč by mohl, chraňbůh, radši nemluvit. A tak dále. Ale auto nebylo chlebem vezdejším a žádné dej nám dnes. Škoda salámu pro psa, stejně jako pro plebs Opelu Kadett tisíc. Koneckonců otec nepoužíval slovo auto, říkal mu jménem, opel, jdu pro opla, řekl určitě, když ráno odcházel na svou ranní a já ještě spala; říkal: opel, případně: autíčko.

Barva oranžová jako plamen byla náhodná, stejně jako většina věcí lidskými mozky nevysvětlitelných, ale

uctívaných a mytických. Otec koupil nabourané nové auto. Složil ho, prakticky ho postavil od nuly, takže se člověk nemohl divit, že na něm tak lpí; jako děti a Trubci jsme nechápali, proč se otec víc stará o technický stav, čistotu a potřeby auta než o naše, proč auto v noci bydlí někde daleko, má svůj samostatný domek, a my se mačkáme ve společném pokoji, prorostlém sváry o každou kostičku, knihu, křídu. Po čase se však stalo zřejmým, že pro člověka je důležitější to, co dělá dva roky než to, co dělá několik minut. Lak byl dovezen v rámci tajné mise ze zámořských krajů, kde laky na auta byly k mání. Získat plechovku laku znamenalo vypravit se do Kolchidy nebo Eldoráda, ale otec si postavil hlavu a lak sehnal. Lak měl být korálový. Král Karol místo korálů koupil královně Karolíně lak na karosérii korálové barvy. Po otevření první plechovky se ukázalo, že to není korálová, ale barva rozzuřeného pomeranče, okvětních lístků lichořeřišnice a aksamitníku. O získání jiné plechovky barvy na karosérii v libovolné neoranžové barvě nikdo ani neuvažoval. Ano, milé děti, u Visly se rozkládala jedna země, kde všechno bylo buď nemožné, nebo za dolary. Ale dolary vůbec nebyly dolary, jen cár papíru. Nikdo z obyvatel té země skutečný dolar na vlastní oči neviděl, takže jsme se spokojili s papírem. Mnoho věcí v té zakleté zemi bylo z papíru, kromě toho nejdůležitějšího papíru, kvintesence papíru, který zas nebyl k mání. A když už byl, lidé z toho měli takovou radost, že z něj dělali věnce a náhrdelníky.

Soused ze čtvrtého patra vystrkuje pleš, protože mezi šedé štíty panelových bloků právě vjíždí ohnivý oř, zastavuje se v poli udivených fiatů 126p zkrášlených jedním nebo dvěma polonezy a z oře vysedá můj otec, svrchovaný vládce a velkoryse předstírá, že nepočítá pohledy poddaných, kteří závistivě pozorují neposkvrněnou siluetu Opelu Kadett tisíc, poddaných netušících, že mytická zuřivě oranžová barva je nezamýšlenou shodou okolností, a berou ji jako výstřelek, jaký si mohou dovolit jen opravdoví machři.

Otec vystupuje. Obchází auto dokola, nahlíží pod kapotu, přestože ví, že není co opravovat, motor mu šlape pod rukama jako dvacetiletá holka, která vypila o jedno pivo víc, než měla. Táta přijel opelem! křičí Trubci vyhlížející z okna, tátatátatáta opelem-opelem! Máma zavře plyn. Možná by ho chtěla otevřít, sundat z balkonu suché ručníky a ucpat s nimi škvíry pod dveřmi, nevím, možná by chtěla, ale nesmí, je hospodyně a má teď naskládat jídlo do hrnců a sklenic, je hlavním logistikem výpravy a musí zkontrolovat, jestli souhlasí počet spacáků, kalhotek a suchých ručníků, jestli máme peroxid na rozbitá kolena, který pálí jako čert, ale je potřeba; koneckonců je to moje máma a máma Trubců, má na sobě letní šaty a nemá čas přemýšlet o takových věcech.

„Jste připraveni?“ zeptá se otec, který už stojí na prahu.

„Skoro,“ odpoví máma. Seřadí nás do průvodu, v jehož čele stojí otec. Otec čeká u dveří a nehýbe se, klidně čeká, až nás máma přestane řadit a kontrolovat, jestli jsme si

všechno vzali. Otec se nehýbe z místa. Nestěžuje si, že to trvá, neopravuje, nezasahuje do máminy strategie, nedělá vůbec nic. Každý tu má své místo a úkoly, máma má prostě spoustu míst a úkolů a otec jen jediný, zato důležitý: přivézt auto, přijet ohnivým šípem a klidně čekat, až ostatní, méně důležité, úkoly budou splněné.

Máma nám dá na záda popruhy sbalených batohů, rozděluje mezi nás tašky a hrnce, postaví před otce obrovský modrý kufr. Trubci dostanou zelený oválný hrnec, který se nazývá husák, přestože husu nikdy neviděl, jestli něco, tak spíš bigos, občas kuřecí stehno. Nevejdeme se do výtahu, tak scházíme z druhého patra po schodech, doprovázeni míhajícími se kukátky sousedů; pokličky rytmicky nadskakují a dodávají našemu obědovo-zákuskovému pochodu z prvního července nádech smutného státního obřadu či pohřbu. Čekali jsme, až nás máma usadí na červená sedadla Opelu Kadett tisíc, pozapíná nám pásy a každému položí na klín nějaké příruční zavazadlo. Co se nevešlo do kufru auta, máme položené na sobě, trochu jako v letadle, ale jak bych to mohla vědět, letadla v naší kouzelné zemi nelétají, máma letěla jen jednou, v osmdesátém čtvrtém do Říma za papežem; přivezla nám fixy a pomeranče, ale existenci letadla nám nedokázala odůvodnit. Dostávala jsem zelený husák, abych ho držela na klíně. Představovala jsem si, že kdybychom měli nehodu, tak by nás našli polité žampionovou omáčkou a koláčem s krémem. Moji mámu by poznali podle bílých letních šatů a věnce

z těstovinových taštiček a všechno by přikryla rajská polévka smíchaná se sklem ze sklenic. Naštěstí jsme u sebe měli několik lahviček peroxidu na rány, který štípal jako čert, ale to bylo nezbytné. Peroxidová vrstva by pokryla každou ránu tlustou gumovou vrstvou. Byli jsme chráněni proti zranění. To jsme si alespoň mysleli.

Otec řídil jistě a bezpečně. Věděl o svém opelu všechno, vždyť ho stvořil, zato my jsme nevěděli nic, vždyť jsme byli trojka bez kormidelníka a bez rozumu, takže jsme se vždycky na všechno museli ptát, s různými výsledky. Někdy nám otec dovolil otevřít okno, někdy ne. Někdy jedno ano a druhé už ne. Naštěstí jsme se mohli od začátku cesty bavit, což představovalo velkou výhodu oproti zimním výpravám, například když jsme jeli na svátky za strejdou do Těšína a první čtvrt hodinu jsme nesměli mluvit ani dýchat ústy, jen nosem, protože opelu se zamlžovala okénka. Nesměli jsme se vůbecnikdy, bez ohledu na roční období, vrtět ani rozptylovat řidiče formule jedna zbytečnými dotazy ve stylu: tati, a kdy už tam budeme, nebo tati, můžeme někde zastavit, protože se mi strašně chce čůrat kašlat zvracet, ani poznámkami estetické povahy: jé to je tlustá kráva, jé to je hezký dům.

„Můžeš zastavit u obchodu v Zabawě?“ prosila máma deset minut před vjezdem do vesnice Zabawa, aby dala otci čas na rozmyšlení odpovědi, shromáždění a vyhodnocení argumentů i protiargumentů a povzdech.

Zastavit u obchodu. Jestli může. Nikdy nemohl. Vzdychal a zastavoval auto.

Vesnický obchod voněl teplým chlebem, babkami ve třech vrstvách vaťáků vhodných do každého počasí a chlapy, kteří od devíti ráno propíjeli důchod. Prodavačka odkrajovala nožem kousek červené marmelády z obrovského bloku. Na pultu stála průhledná krabička s tvrdými bonbony tak slepenými, jako kdyby někdo mezi ně schválně plival nebo je olizoval a dával zpátky, dokud nevznikla zeleno-zlatá vitráž. Nad koly sýra pomalu kroužily tlusté mouchy a vosy zlodějky, symbioticky spojené s obchodem. My jsme taky byli symbioticky spojeni s obchodem, hlavně Trubci, kteří během každé naší návštěvy dokázali najít lízátko s dosud neznámou příchutí nebo limonádu s bublinkami v barvě, která se v přírodě nevyskytuje. Otec a opel čekali venku, stáli a čekali a zlostně se dívali na bublinky v lahvi a zlatavou kouli bonbonů. V autíčku se nejí ani nepije, připomínám, říkal otec, v autíčku se jen a pouze jede, nic jiného se tu nedělá. Následky, říkal otec, a myslel na opel, následky, pokud by někdo nerozuměl tomu slovu, bonbonové následky jsou sladké skvrny na dokonale čistém čalounění, bublinky v lahvi znamenají, že nám to pití za dvě stě metrů poleze nosem a ušima a součet těchto přísad znamená šavli v autíčku, šavli v opelu, nebo snad chcete jít pěšky, co? Duše toho, kdo hodí v opelu šavli, nedojde vykoupení.

„Nechceme jít pěšky, protože se ztratíme a je moc teplo!“ odmlouvali Trubci. „Všechno hned vypijeme

a sníme! A nebudeme krkat v opelu, slibujeme, tatínku! Kdo opel bonbonem olepí, tomu není pomoci! Kdo se při sezení vrtí, ten si říká o trest smrti! Kdo si do opelu pracky utírá, tomu se peklo otvírá!

Máma podávala Trubcům kapesníčky na pracky, kapesníčky se lepily na kůži, Trubci nasedali a pokládali si ulepené prsty na kolena, jen aby se nikde nedotkli Opelu Kadett. Už za druhou zatáčkou začínali Trubci cítit veselé barevné bublinky, které štípou na patře a v nose jako naivní dětství. Trubci lapali po dechu, jako by v opelu plavali kraula a modlili se, aby si nekrkli. Naštěstí už jsme byli blízko.

Ještě jedna zatáčka, jeden kopeček a poslední sjezd na cestu, o níž věděli jen ti, kteří o ní vědět měli, a byli jsme na místě. To se tak říká, jsme na místě, tedy někde, kde bychom měli být. Tam, kam chceme. Kam máme namířeno. Do bodu, který jsme si určili, tam, kde je naše místo. Naše, k dispozici pro mě, pro tebe, vezměte a jezte to místo, přineste si sem své věci, své hrnce s jídlem, povlečení, prací prášek, děti tu jsou vítané, rozmnožujte se a podmaňte si to místo. I kdyby se to opakovalo nevím kolikrát, i kdyby se to drtilo v každé větě, nic se nezmění, jazyk i tak zůstane bezpáteřným hadrem. Místo. Naše místo.

Opel zaparkoval na trávě, polámal výstražné značky jitrocele kopinatého, propadl se do měkkých stříbřitých křídélek mochny husí. Střecha domu a zápraží prosvítaly za větvemi hrušky, které bylo potřeba odhrnovat

rukou jako vlasy padající do čela. Před námi se otevřel nízko položený chřtán do sklepa a k němu vedoucí cestička ze sedmikrásek. Na pravé straně za třemi švestkami oblečenými do drobných, zatím zelených plodů, stála psí bouda. Pes nás uviděl a radoval se svou hloupou psí radostí, vyl a tančil na řetězu, lehal si, ukazoval hnědé měkké břicho a prosil o pohlazení. Pes byl rád, že jsme přijeli. A tím to víceméně končilo.

Tolik radosti a tolik pohybu. Kdybychom se zastavili v našem průvodu hrnců a povlečení, kdybychom se vypnuli jako motor od auta, které si zaslouží delší odpočinek, uslyšeli bychom ptáky ve větvích, žáby v rybníku, vítr dotýkající se země. Kdyby. Ale šli jsme dál, do domu. Šli jsme v našem nerozumném putování hrnců a povlečení a pořád a znovu jsme hledali to, co nebylo pro nás. Lidi. Lidi tu nebyli. Člověk je hloupý a soudí, že lidi potřebuje, dožaduje se jejich zvuků, vůně, slov, zatímco žáby v rybníce jsou ve skutečnosti sympatičtější. I rytmické ťukání datla. I černo-červení brouci, kteří vytvářejí pohyblivou skvrnu, jako by se museli dotýkat, cítit, jako by po své blízkosti toužili. Brouk brouka s broukem. Brouci jsou mnohem zajímavější a jsou si bližší. A jen ta věčná naivita mojí mámy, že se to možná tentokrát podaří, a jen ta zbožná přání mého otce, že tentokrát už určitě, jen je potřeba se snažit, a Trubci, kteří dělají příliš rámusu, přesvědčení, že svou radostí a spontaneitou něčeho dosáhnou. Ale

měli jsme zůstat na úrovni brouků, přimknout se zády, vytvořit šik, aby nám nikdo neublížil, a vykašlat se na všechno kromě broučích záležitostí. Brouci to vědí, člověk to neví. Pro brouka je to jednouché, existuje druhý brouk, třetí brouk, tedy že jsou brouci. Člověk člověka nevidí, ale i tak věří, že existuje. To není pravda. Lidi nejsou. Lidi nebyli.

Máma vynesla po schodech obrovskou pyramidu dek, polštářů a spacáků. Posadila se na dřevěnou lavici na zápraží. Otec pozavíral okna v autě, jako by se snažil zastavit čas, nepustit vesnici dovnitř, opel nesměl vonět po pokosené trávě a jablkách, která předčasně padala a hnila, měl být cítit po benzínu. Pootevřenými dveřmi vběhli dovnitř Trubci, kteří zatím neměli rodovou paměť, ještě si mysleli, že každý den vše věčně začíná a večer, týden, rok jsou gumy na gumování a že se dá odpustit, zapomenout a chtít. Dobrý den, pištěli Trubci.

„Dobrý den," odpověděla babička Marysia.

„Dobrý den!" mohli se přetrhnout Trubci.

„Dobrý den," opáčil děda Antoni.

„Dobrý den! Dobrý den!"

„Dobrý den," zamumlali teta Irmina a Švagr.

Lidi tam nebyli.

Dobrý den bylo svaté, nejsvětější. Děda Antoni by nesouhlasil s popisem světa uvedeným v knize Genesis. Žádné Budiž a Abyloto, ale Dobrý den byl logos, zaklínadlo umožňující vstoupit do světa dřevěného domu

mezi švestkami, hruškami a ořechy. Příchozí, tedy my, museli bezpodmínečně složit hold každému přítomnému Dobrým dnem. Každý každému. Bylo potřeba říct Dobrý den tolikrát, kolik lidí bylo vidět v domě u ořechu, a tolikrát bylo potřeba počkat v pozoru na odpověď. Dobrý den, teto. Dobrý den. Dobrý den, strejdo. Dobrý den. Dobrý den, tcháne, říkala moje máma. Dobrý den, odpovídal děda Antoni. Jak se máte, zeptala se máma. Děda se otočil zády nebo ji minul na prahu a odešel.

Máma měla krásné letní šaty a celý plech koláče v ruce, ale s kostkami to vůbec neuměla, vůbec se nehodila ke hrám, které se vášnivě a bezohledně provozovaly v domě u ořechu; cítila se zoufale, když měla rozehrát, ačkoliv dostávala míč přímo k nohám, a chovala se, jako by naprosto netušila, o co na hřišti jde. Vracela se každý rok v těch svých krásných šatech, které nepoutaly ničí pozornost a s tím svým báječným voňavým koláčem, který nikoho nezajímal.

„Jé, upekla jsi koláč," všiml si Švagr. „Ten voní."

„Hned ho nakrájím," říkala máma.

Teta Irmina nadzvedla obočí.

„No… já vlastně stejně nemůžu, protože mám vysoký cholesterol," bránil se Švagr. Taky hrál průměrně, ale měl četné pomocníky a hlavního rozhodčího na své straně.

Máma stála na prahu a uvědomovala si, že si zase nepamatuje pravidla, že už si je posledně měla napsat na papír, ale zapomněla, a znovu prohraje. Už prohrála.

Od posledních prázdnin neposunula svou figurku ani o jedno políčko vpřed, neprošla ani jedno kolo. První kolo jí nějak odpustili, projela políčko s nápisem Dobrý den, já jsem ve hře nová, stala jsem se totiž manželkou jednoho ze závodníků ze stálé sestavy a snachou mistra této hry. Bylo jí dovoleno jednou nebo dvakrát si hodit kostkou, nová závodnice se bude hodit, je skvělé hrát s novou závodnicí podle dávno daných pravidel. Zdálo se jí, že naučit se pravidla je jen otázkou času, že se možná i jí samotné podaří ovlivnit průběh nějaké partie díky tvůrčí inteligenci nebo jablečnému koláči. Ale to se jí jen zdálo, stála stále na stejném políčku, s jedním hloupým domkem, jako v Monopolech, mezi železnicí a vodovodní sítí, na místě, kterým každý projede. Dobrý den. Všechny stoly jsou plné, není moc kam ten koláč položit.

Dům u ořechu postavil můj otec se svým otcem. Možná taky zasadili ten ořech, aby to byl dům u ořechu. Kdysi jsem si myslela, že ho stavěli ve třech se Švagrem, ale otec se při zmínce o Švagrovi jako pomocníkovi potutelně zasmál a děda Antoni mávl rukou. Švagr pořádně neuměl ani zatlouct hřebík a kladivo by dokázal rozbít, takže bylo lepší ho do procesu nepouštět a smát se mu pod vousy než pak půl dne uklízet to, do čeho Švagr nechtě šlápne nebo o čem usoudí, že je to příliš banální a mělo by se to zkrášlit. Kdysi, když u toho nebyl otec ani děda, přibil švagr uprostřed vnější zdi domu – přímo uprostřed, smál se otec, uprostřed, kdeže

uprostřed – poličku, na kterou postavil sošku Panny Marie s Ježíškem, ačkoliv nevěřil ani v jedno, ani v druhé. Panna Maria byla krásná blondýnka v letních šatech, mohla by stejně dobře držet plech plný jablečného koláče místo dítěte, jen si tak stát a chránit náš dům před dětmi, které se nejdřív dají držet v náručí, jenže pak vyrostou a už se jim to nelíbí, ale když pršelo a Panna Maria ronila falešné slzy, Švagr se nad ní slitoval. Obestavěl štíhlou postavu průhledným plexisklem a nahoru přidal stříšku originálně asymetricky seříznutou. Panna Marie a Ježíšek vypadali, jako by nasedli do rakety a chtěli utéct z domu u ořechu na libovolnou planetu. Otec se mohl potrhat smíchy, nazval ji Panna Maria Kosmická a Švagrovu klíčící zbožnost udusil v zárodku. Panna Maria Kosmická vydržela jednu sezonu a zmizela za nevyjasněných okolností. Možná ji děda vzal a vyhodil. Děda byl doopravdy nevěřící, ne jako Švagr, jen tak z frajeřiny, takže by určitě měl odvahu vzít nejednu Pannu Marii a kamkoliv ji vyhodit, například na lesní skládku Gąsowských, nebo ji odnést do sklepa, kde se daly nalézt kultovní předměty různých vyznání, s nimiž se zacházelo stejně lhostejně. A jestli to nebyl děda, kdo se zbavil Panny Marie od svatého Jurije Gagarina v Raketě, tak možná sama odletěla na jinou planetu, což by bylo pro ni i pro dítě nejlepší řešení.

V lese u cesty někdo zarazil do tlusté mechové peřiny dřevěný kříž. Kříž stál na Němci, kterého pohřbili v lese,

protože umřel a bylo ho nutné pohřbít, ale když to byl Němec, tak, to je jasné, že ne na polském hřbitově vedle hrdinských letců, to by se opravdu neslušelo. Mohl to být i křesťan, ale nedalo se to nijak zjistit, zarazit kříž ovšem neuškodí, takže ho zarazili. Ten Němec si ležel v lese a výhled měl lepší než hrdinští letci na hřbitově, protože hřbitov byl za kostelem, ale Němec u cesty, kterou chodili téměř všichni. Do lesa a přes les. A navíc mohl být rád, že ho vůbec pohřbili, když byl Němec.

Cesta z lesa vedla na asfaltku, kterou kdysi začali pokládat. Možná ji dokonce i dokončili, to se neví, v každém případě někam odešli, ti oni, co všechno začínají a nechávají rozjebané v polovině práce, a nevrátili se. Asfaltka nějakou dobu vypadala poměrně autonomně, ale pak povolila, aby z ní lidé vyšlapali pěšiny různými směry, převážně do svých domů. Dům je oblíbený název místa, kde lidé pobývají, když prší a když chtějí předvést, že spolu můžou vydržet, přestože spolu vydržet nemůžou. Populární a nepříliš přesný název. V domě lidé, nejčastěji právě když prší, tajemným způsobem vyrábějí nové lidi, aby ani oni spolu nemohli vydržet. Dobře jim tak.

Hodně domů vedle sebe tvoří vesnici. Mezi domy jsou pole, louky, maliny paní Słowikové, třešňový sad pana Mietka. Dále modrý kostel mezi lipami, hřbitov s letci, kteří kdysi létali a teď leží. U naší pěšiny stojí stáj tety Aurelie, náš dům a dál roste rybíz, téměř všude samý rybíz. Není jen v zimě, ale v zimě vesnice vůbec

neexistuje. Přikryje ji sníh a hotovo. Vesnice je jenom v červenci a srpnu, zbytek roku bydlíme ve městě a tehdy vesnice určitě neexistuje. Nikdo ji neviděl. Možná jen děda.

Děda přijíždí do vesnice v dubnu. Dalo by se ho zeptat, jestli tehdy je tu cesta, jestli tu jsou maliny, jestli se dá stejně jako v červenci přeběhnout po louce a zakopnout o studenou, skelnou řeku. Dalo by se ho zeptat, ale vlastně nedalo.

Dům byl stejně starý jako já, možná jsem já byla stejně stará jako dům, nevím. Otec ho začal stavět v roce mého narození, dokonce prý před tím, než jsem se narodila; je snazší myslet na dům a postavit ho než na právě narozené dítě, ale nechtěla jsem takhle přemýšlet. Tehdy ho tedy začali stavět a nikdy ho nedokončili. Pořád kolem domu chodili, kroužili jako můry po jeho vnitřku, od rána do večera, neustále nacházeli něco k přešroubování, přivrtání, dotažení nebo opravení po Švagrovi, jeho Pannách Mariích Švagrových, římsičkách, sloupečcích a pilastrech, jako by Švagr trval na tom, že celou svou nešťastnou lásku k dějinám architektury bude v praxi realizovat na tomto domě. Vždycky tam bylo něco na práci. Jen díky tomu se nezbláznili. Záchranou před šílenstvím je pouze práce, zaměstnat ruce.

Otec byl na dům velmi hrdý. Na fotografiích z mého křtu ukazoval prstem na sebe a vysvětloval, proč zrovna

tehdy musel několik týdnů nosit tmavé brýle. Na oko mu spadl trám. Málem umřel. Mohl umřít, zázrakem se však zachránil před smrtí. Ale bylo to velmi nebezpečné. Stavěl dům s nasazením života. Normálně riskoval jako ruský venkovan přinucený stavět Petrohrad v bažinách. A dostal trámem do oka, skoro jako v biblickém přísloví, jen doslova a ještě hůř.

Ptala jsem se otce na nějaký plán, nákresy, projekt, architekta. Smál se. Dům v hlavě, stromy v lese. Jeli povozem do lesa, přivezli dřevo. Obchody se dřevem nejsou, dřevo se nekupuje, strom se pokácí a přiveze povozem strejdy Teofila. Pak se dřevo vyloží a prohlédne se. A hned je vidět, jak jako podle čeho…, když Michelangelo mohl vidět sochu v mramoru, tak můj otec se svým otcem viděli borovici, viděli ji a okamžitě věděli, na jakém místě jejich domu by měla být. Tahle borovice a další, i každá následující. A nepotřebovali nákresy ani plány, měli svůj dům ve svých hlavách. Stavební povolení? To si asi děláš srandu, kdo by měl dědovi v něčem bránit, když je to jeho pozemek? Který strom můžeš pokácet v lese? Jak jako který pokácet, když všechny stromy byly naše. Náš les, naše stromy, naše místo. No, naše, rodiny, možná dokonce rodinné. Naše vaše, vyptávala jsem se, naše jejich, čí nakonec a proč není známo čí, když jste to postavili pro sebe, k čemu vám tu jsme my všichni ostatní, proč sedíme v tom nešťastném těsném mraveništi, jako by nebyla na světě jiná mraveniště, ačkoliv na první pohled je vidět,

že patříme k různým druhům mravenců, že existují malí lesní mravenci, ti malí rudí, které nikdo nebere vážně, ale když kousnou, tak to bolí jako čert, a faraoni, kterým se nechce zakládat vlastní hnízdo, nechce se jim hloubit chodby a získávat potravu, jen se nastěhují, když cizí dům už stojí hotový. No a čí je to všechno, naše vaše jejich, kteří mravenci jsou nejdůležitější, proč nás sem napěchovali jako okurky do sklenice, nezměkneme uprostřed, tati? Otec mě odvedl na cestu.

Na jedné straně stál jeho dům, na druhé stáj tety Aurelie. Pak kopce a rokliny, lesy a louky, domy a kouř z komínů. Les s hrobem Němce, kterého pohřbili v lese, protože Němec na hřbitově, jak by to vypadalo. Vidíš, řekl otec, to všechno je naše. Všechno patří naší rodině. Proč bych si neměl v lese pokácet strom, když je to náš les a náš strom? Koho se mám ptát na povolení, kdo mi tu může něco dovolovat nebo zakazovat? Nechápu to, tati, když je to náš pozemek, rodiny, proč na něm bydlí sousedi? Proč je tam třešňový sad pana Mietka a sbírá v něm třešně pan Mietek, když je to náš sad, naší rodiny? A proč děti od Gila tudy chodí do lesa na houby, když je to naše rodinná cesta a naše houby v lese? A proč Gąsowští udělali v lese skládku, když je to náš les? Stalo se to různě, řekne otec, něco se prohrálo v kartách, pár těch jedlí a buků se v minulosti propilo, ale nejvíc z nich se přiženilo, ti přiženění, řekne otec, se stali rodinou přiženěním, a teď si myslí, že to je jejich les, cesta a třešně. To není rodina, ti přiženění?

Játra nejsou maso, Švagr není rodina, řekl otec. Možná by se jim to mělo říct, tati, aby vrátili les a houby, aby na našem nestavěli obchody a kostely, když je to naší rodiny, co, tati? Nechce se mi, řekl otec, důležité je, že já vím, jak to je. Oni to taky vědí, že chodí po našem, a cítí se blbě, a to mi stačí. Teď to taky víš, protože jsem ti to řekl. Pamatuj si to do konce života. Mohl bych je všechny jedním prstem vyhnat, ale nechce se mi. A navíc mám práci.

Ze stáje vybíhaly žluté kuličky. Teta Aurelia vynesla nadrobno nakrájená vejce na dřevěném tácu, žluto-bílý sníh, a krmila písklata tím samým, čím ještě před pár dny byla ona sama.

Dům u ořechu postavil můj otec se svým otcem. Tato stavba byla nejkrásnějším projevem spolupráce mezi otcem a synem, jaký lidstvo poznalo. Nikdo z nich neplánoval, nikdo nekreslil, nikdo nevypracoval výkresy ani výpočty, v podstatě moc nemluvili, ale přesně věděli, co dělají. Možná oba potřebovali přesně totéž. Podle tradičních stavebních standardů nebyl dům dokončený, ale oni, přestože se v budově pořád rýpali jako v léčeném zubním kanálku, trvali na tom, že vždycky dokončený byl, už tehdy, když vznikal v jejich záhadně spojených, jednotných myslích. Takže ho nevylepšovali, protože nebylo co vylepšovat, podobně jako nebylo koho žádat o stavební povolení nebo o pokácení stromu v lese. Jejich neustálé kroužení kolem domu

s kladívkem a vodováhou tak trochu připomínalo údržbářské práce, dohlížení, jestli jsme dům někde příliš nepoškodili. Dům byl jejich společným dítětem, synem a vnukem zároveň, vytvořeným podle biblického receptu, tedy k obrazu a podobnosti stvořitelů. Bylo vidět, že stvořitelé ten dům postavili výhradně pro sebe a své potřeby a všichni ostatní letní obyvatelé se tam objevili nechtěně, náhodou a prostě hloupě. A dům nám to dával najevo.

Dva stvořitelé postavili dům sami a pro sebe samé, dokonalý dům stejně jako oni dva a jejich vitruviánští muži, dokonalý obraz sebe samých, který hrdě nosili na prsou jako řád. Měli rádi svůj pochmurný sklep, který byl, navzdory otevřeným dveřím, vždy tmavý; vybudovali v něm emoční bludiště poliček se šrouby a hřebíky, postavili překážky z hrábí, lopat a kolečka. Do toho prostoru se hodili jen sršni vydávající zvuk rozbitých zářivek, kteří se odráželi od skel malých okének jako opilí puberťáci na hospodské toaletě. Zápraží stvořitelé nechali na plném slunci a větve ořechu, které se nad ním chtěly svěsit a cokoliv zastínit, okamžitě ořezávali. Betonová pánev zápraží byla lepší ochrana než příkop s padacím mostem, každý nepřítel by se okamžitě stáhl. Vstupní dveře se nacházely pod vlivem neustálých, meteorologicky nevysvětlitelných větrů a strašně bouchaly, takže stvořitelé pod ně strkali některou ze svých bot. Na té botě, která přidržovala dveře, stál dům, stejně jako svět stál na slonech a krokodýlech.

Chtěli mít kostel a dům zároveň, vyšla z toho, jak se to obvykle lidem stává, babylónská věž.

Děda spí dole. Babička taky. Na druhé posteli. Pes pod schody. Teta Jadwiga asi taky někde spí, ale nikdy jsem ji neviděla, takže třeba ne. V jednom malém pokoji nahoře my všichni i s Trubci. Ve druhém malém pokoji – oni všichni s Drahouškem. A občas strýček. Velmi mnoho příliš mnoho mnohem víc lidí. Kdyby někdo náhodou nějakým záhadným způsobem vyrobil ještě jednoho člověka, tak by určitě musel ležet na někom jiném.

Do vesnice s dvouměsíční existencí a nejistým ontologickým statusem se náš dům hodil dobře. Nebyl náš. Oni to tak říkali, já jsem to taky říkala, měla jsem až moc času a moc málo slov. Náš dům, ale přitom něčí. Provizorní. Místo pořádného věšáku – hřebík zatlučený do zdi. Místo koupelny – oranžové necky s vodou. Místo rodiny – množina a podmnožiny. Místo. Všechno bylo jen na chvíli, na možná to klapne, jako by seli na nezoraném poli. Je až s podivem, že provizorní dům s rodinnou přetvářkou fungoval tolik let. Možná je to snazší, když nikdo nemá žádné ambice.

Kdyby dva lidé naráz chtěli otevřít dvoje protilehlé dveře od dvou pokojíků v patře, kliky by se potkaly v polovině cesty, jedna z nich by musela ustoupit, říct promiňte a počkat. Tak jsme říkali promiňte. My z pokoje na východě jsme se budili se sluncem, horko až do večera,

zpocené dřevo a chodidla, a oni, Drahoušek se svými stvořiteli ze západního pokoje, spali do jedenácti, pavouci a vlhkost. Prostor mezi pokoji byl na délku a šířku kroku dospělého člověka. Není známo, proč tam byla vždycky tma, žárovky vydržely sotva pár dní a zvadly jako nezalévané kapradí. Dřevěná akustika domu bez uzardění oznamovala, že někdo jde po schodech – díky ní někdo jiný, kdo pobýval v některém z pokojů, věděl, že nesmí otevřít dveře, aby příchozího nezabil. Neustálá pozvání ke spoluúčasti na hraně exhibicionismu a neustávající zahrávání si s lidskou trpělivostí. Nikdo tu nikoho nechtěl zabít, v žádném případě, to by bylo příliš rychlé a zábavné pouze jednorázově. Západ měl smůlu. Pravidla hry nařizují udržovat soupeře při životě co nejdéle, lákat ho na možnost výhry, zatímco už je vše spočítané, zvážené a rozdělené.

Stvořitelé této stavby pro více rodin a více generací nepočítali s nutností používat koupelnu. Možná usoudili, že lidstvo na této úrovni vývoje by se už mělo čistit samo, jako kočka, nebo že cachtání ve velkých neckách s vodou ze studně ohřáté bezplatně sluncem postačí. Děda jako vyšší bytost, bez pocitu špíny, se očišťoval yzopem a bělejší nad sníh se omýval v řece zapomnění, nevím, zkrátka byl čistý a hotovo. Udiveně se na nás díval, když jsme se drhli v neckách a plivali bílou zubní pastu na kůru vlašského ořechu. Problémy s udržováním provizorní hygieny se daly nějak vyřešit. Horší to bylo s čůráním. A nejhorší to bylo s čůráním v noci.

Čím víc člověk myslí na to, že se mu může chtít čůrat, i když by nemělo, tím spíš se mu chce čůrat okamžitě, hned, hlavně v noci. V noci, každému, kdo jen na čůrání pomyslí, koho napadne, že se mu nechce čůrat nebo že se mu chce čůrat, nebo že se mu určitě za chvíli bude chtít čůrat, tomu se chce okamžitě čůrat. A nedá se prostě jen tak vyčůrat, je potřeba sejít po schodech, otevřít dveře, přejít studené zápraží, najít vchod do sklepa, otevřít další sezam, rozsvítit světlo, nakonec posadit teplé tělo na studené prkýnko záchodu postaveného pod zemí, jako by bylo potřeba naše hovno skrýt, jako kdybychom na pokojích žádné hovno neměli. Stejnou cestou se vrátit.

V noci nikdo dobrovolně nesejde patnáct skřípajících schodů, laciných zrádců, nikdo za žádné peníze nepůjde ke dveřím dole, u kterých stojí dědova pohovka, nikdo při smyslech se nebude pokoušet otočit klíčem v zámku, kterým umí jediným pohybem otočit pouze děda Antoni, a ten spí a je zakázáno ho budit; nikdo se nakonec neodváží vstoupit do černé noční polévky, aby vyprázdnil močový měchýř pod keřem nebo využil sklepní latrínu.

A koneckonců nikdo, ani lstivý Odysseus, ani Kajko a Kokoš, ani Ronja, nemá takové koule, aby se při návratu ve tmě setkal s dědovým pohledem, který se cítí povinen nám sdělit, že jsme ho právě vzbudili. No, nikdo na světě. Ale čůrat se chtělo každému.

Moje máma si dokázala detailně představit pád po schodech přímo do náručí probuzeného dědy, proto se

nás rozhodla chránit. Nás i sebe. Za tím účelem v úzké chodbičce mezi ložnicemi v patře postavila nočník. Se dvěma uchy. Oranžový. V barvě Opelu Kadett. A se stejným zrychlením.

Seděli jsme sžíráni naprostou tmou v úzkém hrdle mezi pokoji a čůrali do oranžového nočníku v rytmu chrápání dědy Antoniho. Stačila chvíle šikovně využité nepozornosti, okamžik promyšlené akce mezi teplou, žlutou řekou lhostejnosti – a pohotově, byť nechtě, došlo k převrácení nočníku a otrávení všech dole tak, jak můj otec trávil brouky, kteří žili v dřevě a požírali dům, jejž postavil. Stačila by sekunda čistého rozumu, rychlé osvícení v tom proudu podrobení a dalo se vyhrát, zalít je všechny tím, co bylo v člověku nejhorší, nejsmradlavější, jedovaté, co mu nedalo spát. Kolikrát jsem přemýšlela o vraždě, když jsem si sedala na oranžový Opel Kadett, plný zlaté pryskyřice mé neschopné nenávisti, kolikrát jsem chtěla zařadit čtvrtou rychlost a napojit je všechny svou nejupřímnější cholerickou žlučí. Natáhla jsem si kalhoty od pyžama a při tápání potmě po kraji postele jsem si vyčítala nedostatek odvahy a dobré vychování, kterého se mi dostalo asi jen proto, abych je nedokázala otrávit.

Dobrý den, říkala moje máma, vůbec si to nemyslím, ale dobrý den, říkala. Scházela po schodech opatrně, pomaličku, v jedné ruce držela oranžovou nádobu, po okraj plnou našeho nočního strachu. Dobrý den, dobrý den, a právě takový ten den bude, plný po okraj, smradlavý a od rána pochcaný.

Před stájí tety Aurelie byly schody. Tři kamenné schody, na které teta sypala kuřatům nadrobno nakrájené kopřivy a skořápky od vajíček. Kuřata tety Aurelie jedla vajíčka, nasekané bílky, žloutky a skořápky, jedla to, odkud vzešla, jedla své vlastní domy a nebála se. Záviděla jsem jim, neuměla bych zobat vlastní dům, přestože jsem věděla, že je potřeba tu skořápku sníst a vysrat bez speciálního obřadu, nejlépe jako kuřata, bezmyšlenkovitě. Musí sníst dům, rychle, aby se z hloupé žluté kuličky stala statečným kohoutem. Anebo zlatou slepicí snášející zlatá vejce. Anebo kuřetem na rožni. Nebo kohoutem na střeše. Rozbité skořápky dodávaly kuřatům odvahu, kterou já neměla.

Tři kamenné schody nikam nevedly. Schody do nebe, road to hell. Nebylo známo, jestli se po nich vystupuje, nebo sestupuje. Teta Aurelia je zametala vrbovým koštětem do rytmu matematických zaklínadel. Raz, dva, raz dva tři, raz, dva, tři, čtyři, raz dva, raz dva, razdva, nedala se odhadnout posloupnost v jejím neurotickém vědomí, které předávala koštěti. Raz, dva, dvatři. Schody vypadaly, jako by vyrostly z trávy. Neměly u sebe žádný dům, nevedly nikam.

To jsou babiččiny schody, řekl kdysi otec. Mé babičky. Babička se jmenovala Karolina a pekla v sobotu chleby na celý týden. Volala mě a strčila mi do ruky tlustý krajíc se smetanou a cukrem. Na babičku Karolinu jiné vzpomínky nemám. Tady bylo její místo, její dům, šel jsem dovnitř po schodech, když mě zavolala. Tady to všechno začínalo, schody.

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázku z knihy ***Koukol*.**
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.